Ana Kaniški

Čestitke stogodišnjem čuvaru starina i sjećanja: Gradski muzej Varaždin

Počeci bit će skromni, jako skromni, ali mi ćemo nastojati svim silama, da pokažemo, kako se iz skromnih početaka može i mora izgraditi dobra i solidnja gradnja. Sve se može, kad se hoće![1]

1 KREŠIMIR FILIĆ, Varaždinski muzej, u: Narodna starina, 2 (1923.), 66.

Taj citat Krešimira Filića, Bjelovarčanina i varaždinskoga gimnazijskog profesora, koji je svojim bogatim životom i šezdesetogodišnjim radom ostavio neizbrisiv trag u varaždinskome povijesnom, kulturnom, umjetničkom i glazbenom životu, premošćuje dva sudbonosna događaja u povijesti Gradskog muzeja Varaždin, udaljena tek dvije godine. Iz današnje perspektive citirana uzrečica obuhvaća povijest i razvoj muzeja, njegove zbirke i postave u nizu kulturnopovijesnih spomenika, kao i napore djelatnika u njegovanju interdisciplinarnosti, otvaranju Muzeja prema publici i razvoju konzervatorsko-restauratorske struke.

Članovi Muzealnog društva Varaždin, osnovanoga 1923. godine sa svrhom sabiranja i čuvanja starina, udružili su se s Varaždinskom gimnazijskom ekstenzom i u gimnazijskoj risaoni od 14. do 22. srpnja 1923. godine upriličili *Kulturno-povijesnu izložbu grada Varaždina* predstavivši predmete koji svjedoče o razvoju i životu Varaždina i okolice. Na uspjehu tog događaja, koji je važnošću nadišao lokalnu sredinu i koji je posjetilo preko dvije tisuće ljudi, Filić, predsjedavajući Muzealnog društva i Ekstenze, zasadio je ideju o osnutku Muzeja. Muzealno društvo se, po potvrdi pravila u svibnju 1925. godine, utaborilo u dvorcu Stari grad, a zahvaljujući eksproprijaciji tog *wasserburga*, širilo u nove prostorije dvorca za potrebe svojeg djelovanja i izlaganja građe. S Ekstenzom i povodom proslave tisućljeća Hrvatskoga Kraljevstva, 16. studenoga 1925. godine, svečano je otvoren

Neznani autor, *Otvorenje Gradskog muzeja Varaždin 16. studenog 1925. godine.* Varaždin, 1925., c/b fotografija, 11,5 x 18,5 cm, MGH2307, Fototeka, Muzejski dokumentacijski centar.



Muzej. „Starine" sa spomenute izložbe, koje su predstavili u dvjema prostorijama dvorca, postale su temelj Kulturno-povijesnog odjela Muzeja.

Tijekom minulog stoljeća Muzej je nadopunjavao postojeće i osnivao nove zbirke i odjele i postupno „zauzimao" brojne građevine povijesne jezgre. Osnovani su Etnografski odjel, Galerija umjetnina, Arheološki odjel, Prirodoslovni odjel, Povijesni odjel, Konzervatorsko-restauratorski odjel, Dokumentacijski odjel i Odjel zajedničkih službi. Osim u dvorcu, smješteni su u baroknoj palači Prasinški-Sermage, klasicističkoj Hercer, manirističkoj Kuli stražarnici, a odnedavno su Muzeju za rad dodijeljeni srednjovjekovna Žitnica (dio nekadašnjeg *wasserburga*), rokoko palača Patačić i varaždinska Arena. Preko dvjesto tisuća predmeta razmješteno je unutar sedamdeset muzejskih zbirki i dijelom izloženo u stalnim i povremenim izložbama u Starom gradu, palačama i Areni. O njima skrbi četrdeset jedan djelatnik Muzeja.

U stoljeću djelovanja Muzej neprestano njeguje i međumuzejsku suradnju na izložbenim i znanstvenim projektima, u zemlji i inozemstvu. Muzej je 1994. godine bio predložen za *Europski muzej godine*, kao prvi hrvatski muzej nominiran za tu uglednu nagradu. Dobitnik je priznanja *Plaketa Grada Varaždina za uspješni kontinuirani rad* (2015.) i nagrade Hrvatskoga muzejskog društva za izložbe *Narod u nevolji – Veliki rat na varaždinskom području* (2015.) i *DOBAR TEK! Kultura hrane u varaždinskom kraju* (2022.).

Kultivirajući svoj odnos prema publici, Muzej je prije četrdeset godina pokrenuo program *Školski servis* koji je prerastao u interdisciplinarni program *MIŠ – Muzej i škola,* namijenjen djeci vrtićke dobi i školarcima, koji tijekom školske godine nudi razglede svojih izložaba, predavanja, radionice i igraonice. Muzej izravan dijalog s publikom ostvaruje i programom *Srijeda u Muzeju*. Od siječnja 2014. godine do danas održano je oko četiri stotine tjednih događanja (otvorenja izložaba, predstavljanja publikacija, koncerata, prikaza doku-filmova) kojima se populariziraju muzejska građa, prostori i zanimanja te znanstvene i popularne teme od interesa za lokalnu zajednicu.

U siječnju 2017. godine Muzej je pokrenuo *Varaždinski muzealac*, besplatno glasilo u tiskanom i digitalnom obliku u kojem na dvanaest stranica A5 formata tročlano uredništvo, djelatnici Muzeja i njegovi suradnici, iznose slikovne prikaze i kratke tekstove o muzejskoj građi, otkupima i donacijama, aktualnostima s arheoloških i prirodoslovnih terenskih istraživanja, priče o prošlosti Varaždina i okolice te mjesečni raspored muzejskih događanja. Glasilo, koje je dobilo posebno priznanje HMD-a u kategoriji marketinško-promidžbene djelatnosti (2018.), jedinstvena je pojava u hrvatskome muzejskom životu s neprekinutom nakladom od devet brojeva (svakom u 3500 primjeraka) godišnje. *Varaždinski muzealac* se, u širemu hrvatskom okviru, uklapa u tradiciju stručnog i informativnog praćenja muzejske djelatnosti koju su, u svojem području i formatu, ostvarivali stručni časopisi *Vijesti*

Naslovnica *Varaždinskog muzealca*, studeni/prosinac 2025. Na naslovnici: Quodlibet, oko 1850. (inv. br. GMV 103039, Gradski muzej Varaždin).



muzealaca i konzervatora (od 1952.), *Muzejski vjesnik: glasilo muzeja sjeverozapadne Hrvatske* (1978. – 1999.) i *Kvartal*, pokrenut 2004. godine kao kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj. U prvim godinama izlaženja *Kvartal* je, uz prikaze i stručne priloge, u rubrici *Najave* sustavno pratio nadolazeće izložbe i događanja u muzejima i galerijama u Hrvatskoj, među njima i programe Gradskog muzeja Varaždin. U tom smislu Muzej ostvaruje sličnu funkciju svojim glasilom bilježeći izložbenu, istraživačku, stručnu i edukacijsku djelatnost, pritom pružajući vrijedan uvid u rad vlastite institucije čije su zbirke, izložbe i istraživanja relevantni za povijesno-umjetnička znanstvena i stručna istraživanja.

Muzej doprinosi razvoju i široj popularizaciji zaštite kulturne baštine priređivanjem *IKAR festa*. Taj međunarodni bijenalni festival, prvi put organiziran 2023. godine, okuplja stručnjake iz konzervatorsko-restauratorske struke koji višednevnim stručnim predavanjima, radionicama, izložbama i edukativnim sadržajima razmjenjuju znanja i približavaju zaštitu baštine publici.

Nakon izložbe *25-a prije 100 ljeta*, kojom se približilo ozračje 1925. godine, Muzej je svoj jubilej proslavio zajedničkom izložbom svih svojih odjela pod nazivom *Varaždinski spomenar*. Stotinjak pomno odabranih i naizgled nasumce akronološki postavljenih izložaka tumači varaždinsku povijest i „[...] ono što nas čini Varaždincima te ulogu Muzeja u čuvanju i oblikovanju našeg identiteta", navodi autorica stručne koncepcije izložbe, viša kustosica Jelena Rančić.

Od svojeg osnutka Muzej razvojem i prilagođavanjem vremenu stremi ispunjenju složene zadaće: nabavi, čuvanju, istraživanju, obradi, izlaganju i zaštiti muzejske građe i dokumentacije. Stoga se ovaj kratki osvrt zaključuje – prigodnom mišlju: čestitke Muzeju na njegovom stoljeću! ×